

Mercan Resiflerinin Haline Tercüman Olan Bir “Artivist”

Çevre sorunlarına yönelik duyarlılık, bir insanlık değeri olarak hem sivil toplumda hem de kültür ve sanat dünyasında gitgide daha fazla gündeme geliyor. Pek çok sanatçı, bilimsel çalışmaların tehlikelerini açıkça ortaya koyduğu ancak popüler gündemde bir türlü yer bulamayan çevre sorunlarını eserlerine konu ediyor.

İşte bunlardan biri, mercan resifleriyle genç yaşlarında oluşmaya başlayan güçlü duygusal bağının verdiği motivasyonla hem mercan resiflerinin eşsiz güzelliğini hem de karşı karşıya oldukları tehlikeyi eserlerine yansıtan ABD’li seramik sanatçısı Courtney Mattison.

Our Changing Seas III

Mercan resifleri dünyanın en önemli biyolojik çeşitlilik merkezleri arasında. Ancak bir o kadar da hassas ve korunmasızlar. Küresel iklim değişikliğinden ve dolaylı etkilerinden kolayca etkileniyorlar. Sonuç olarak da günümüzde mercan resifleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Tüm bunların fazlasıyla farkında olan sualtı aşığı Courtney Mattison kariyerini hem sanata olan ilgisini ve yeteneğini, hem bilime olan sevgisini hem de mercan resiflerine olan tutkusunu birleştirecek bir yolda ilerletmiş. Mattison seramik sanatını ve çevre koruma bilimiyle ilgili bilgilerini kullanarak mercan resiflerini tanıtan, onların estetik değerini hatırlatan ve aynı zamanda içinde bulundukları tehlikeleri anlatan eserler ortaya koyuyor.

Mattison: Bir "Artist"

Mattison kendisini deniz koruma ekolojisi konusunda altyapısı olan bir "artist" olarak tanımlıyor. "Artist" sözcüğü, dilimizde de kullanılan aktivist (eylemci) sözcüğüyle İngilizce sanatçı anlamındaki "artist" sözcüğünün birleşimi.

Mattison sanatın, bilimin çoğu kez başaramadığı şekilde duygularımıza dokunarak üzerinde yaşadığımız gezegenin değerini bilme ve buna yönelik harekete geçme yönünde bizi güdüleyebileceğini düşünüyor.

Mattison mercan resiflerinin kırılgan güzelliğinden ve onlara yönelik insan kaynaklı tehditlerden yola çıkarak devasa ve çok ayrıntılı heykelsi seramik eserler ortaya koyuyor. Mattison, tahta çubuklar ve boya fırçaları gibi basit araçlarla bu büyük, kırılgan ve taşsı yapıları oluştururken kendini bir mercan gibi hissettiğini söylüyor.

Mattison kullandığı malzemenin seramik oluşunu da anlamlı buluyor. Çünkü mercan iskeletlerinin ana malzemesi olan kalsiyum karbonat aynı zamanda seramik sırlarında yaygın olarak kullanılan bir bileşik. Mattison benzerliğin sadece kimyayla sınırlı olmadığını, porselenden yaptığı anemon dokunaçları ve mercan dallarının tıpkı canlı resif organizmaları gibi özensizce dokunulduğunda kolayca kırılabilmesini belirtiyor.

Mercan Resifleri Tehlike Altında

Mattison'ı mercan resiflerini ele almaya iten en önemli etken bu çok değerli biyolojik varlıkların karşı karşıya olduğu büyük tehlike. Aşırı karbondioksit salımı sonucunda oluşan küresel ısınma mercan beyazlaması denen sürece sebep olarak mercanların yaşamını tehdit ediyor. Pek çok mercan türü dokularında yaşayan deniz algleriyle (zooksantal) simbiyotik yani karşılıklı faydaya dayalı özel bir ilişki içindedir. Zook-santaller çok etkin besin üreticileridir ve mercanların büyümek ve çoğalmak için ihtiyaç duyduğu enerjiyi %90'a varan oranda karşılayabilirler. İşte mercan beyazlaması, mercan ile zooksantal arasındaki ilişki bozulduğunda gerçekleşir. Zooksantal mercana rengini veren unsur olduğu için bu olay sonucunda mercanın dokuları şeffaf bir hal alır ve mercanın beyaz iskeleti ortaya çıkar. Mercanlar beyazladıklarında aç kalır. Eğer onlara zarar veren durum ortadan kalkmazsa be-

yazlayan mercanlar ölür. Yüksek oranda mercan ölümünün yaşandığı resiflerinse kendine gelmesi yıllarca sürebilir. Tabii olumsuz şartlar devam ederse kendilerine gelemeyebilirler de. Mercan beyazlamasının temel nedeni yüksek deniz sıcaklıklarının neden olduğu baskıdır. Sadece dört hafta kadar süren bir santigrat derecelik bir sıcaklık artışı bile beyazlama olayını tetikleyebilir. Eğer yüksek sıcaklıklar daha uzun süre devam ederse mercanlar ölmeye başlar. Mercan beyazlamasının bir başka nedeniyse yine aşırı karbondioksit salımından kaynaklı okyanus asitlenmesi. Fazladan salınan karbondioksitin önemli bir kısmı okyanuslar tarafından emiliyor. Buysa okyanuslardaki asitliğin artmasına neden oluyor. Bu durumda deniz suyundaki karbonat iyonu miktarı azalıyor, bu da mercanların ve kabuklu diğer deniz organizmalarının iskeletlerini ya da kabuklarını oluşturmalarını zorlaştırıyor.

Solda ve sağ altta *Our Changing Seas II*, sağ üstte *Our Changing Seas I*

Bilimi ve Sanatı Harmanlamak

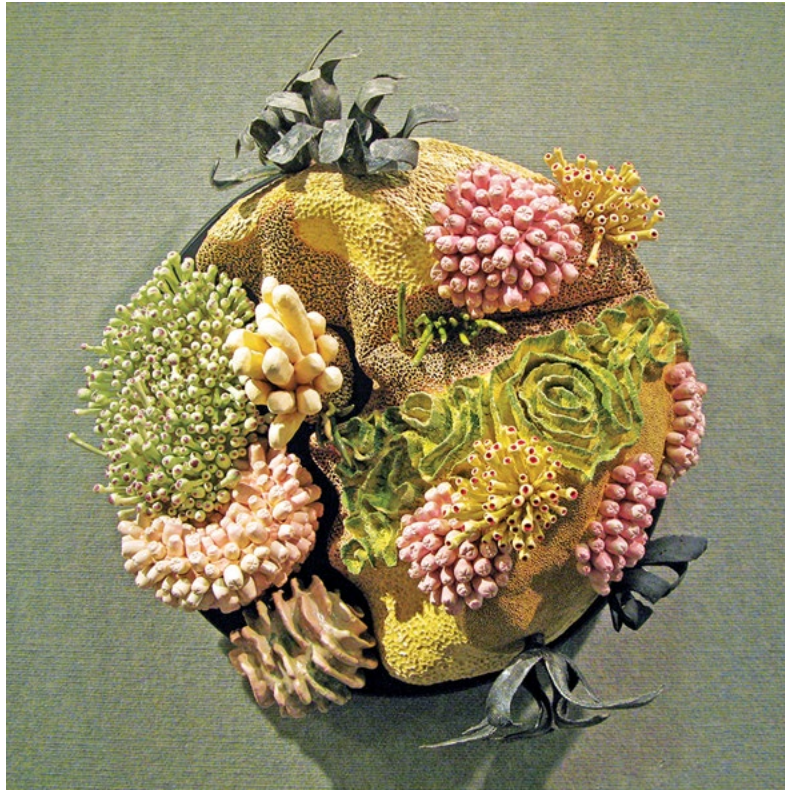
Daha lise yıllarındayken organizmaların anatomilerini, ancak heykellerini yaptığı sürece anlayabildiğini keşfeden Mattison için bilimi ve sanatı harmanlama fikri çok doğal bir şekilde gelişmiş. 2009'da Brown Üniversitesi'ndeki disiplinlerarası yüksek lisans eğitimine başlamadan önce deniz koruma biyolojisine bir sanatçı olarak, heykeltıraşlığa ise bir bilim insanı olarak yaklaşmasının bu iki bileşenin toplamından daha fazlasını getirecek projeler ve fikirler ortaya çıkarabileceğini düşünmüş. Bu yüzden de mercan resiflerinin içinde bulunduğu zor durumu hatırlatmak için bir anıt yaparak çevreye karşı sorumlu politikalar geliştirilmesine yönelik kamuoyu yaratılmasına katkıda bulunmak istemiş. Bu çalışmasında deniz araştırmaları, çevre konulu sanat ve okyanus koruma alanlarında duayen sayılabilecek yirmi beş kişiyle görüşmeler yapmış ve onların sanatın mercan resiflerinin korunmasına yönelik ilham verme potansiyeli konusundaki düşüncelerini almış.

Topladığı bilgileri ilk büyük ölçekli seramik mercan resifi heykeli olan *Our Changing Seas I: A Coral Reef Story* (Değişen Denizlerimiz I: Bir Mercan Resifi Öyküsü) adlı eseri tasarlarken kullanmış. Bu, beş metre boyu, üç metre eni ve 680 kilogramlık ağırlığıyla hayli dikkat çekici bir eser. Eserin alt kısmında parlak renkleriyle sağlıklı bir mercan resifi tasvir edilirken yukarıya doğru bu görüntü yerini beyazlamış ve zarar görmüş mercanların görüntüsüne bırakıyor. Bu kısım karbondioksit salımının, aşırı balık avlamanın ve kirliliğin etkilerini gösteriyor. Bunlar Mattison'ın tez hazırlığı sırasında uzmanlarla yaptığı görüşmeler sonucunda tespit ettiği üç ana etmen. Yalnız heykelin sağ üst köşesinde, yeşil sümüksü bir algin içinden beliren parlak kırmızı mercan bir umut ışığını temsil ediyor. Mattison bu detayı da yine görüştüğü uzmanların, sadece yok oluşu gösteren bir tasvir yerine umutlu bir tasvirin insanlara eyleme geçme yönünde daha fazla esin kaynağı olabileceği yönündeki görüşünü dikkate alarak tasarlamış.

Cortney Mattison

San Francisco'da doğup büyüyen Cortney Mattison deniz ekolojisi ve seramik heykeltıraşlığı alanlarında lisans derecesini 2008 yılında Skidmore Koleji'nden aldı. Rhode Island School of Design'dan aldığı derslerle de desteklediği çevre araştırmaları yüksek lisans derecesini ise 2011'de Brown Üniversitesi'nden aldı. Çalışmaları *Science Magazine*, *Grist*, *Colossal* ve daha başka önemli bilim/sanat/kültür yayınlarında konu edildi.

Mattison okyanusların korunması için ilham vermesi amacıyla tasarladığı ev dekorasyon objelerini Corallia Design markası altında üretiyor. Mission Blue adlı sivil toplum kuruluşunda editör olarak çalışıyor, www.mission-blue.org için okyanus korumayla ilgili içeriğe katkıda bulunuyor ve dış kaynaklı içerik için küratörlük yapıyor. Kendi "karasal deniz stüdyosu"nun ve galerisinin de bulunduğu Colorado, Denver'da yaşıyor.

Bilmeden Sevemeyiz, Sevmeden Koruyamayız

Mattison mercan resiflerinin korunmasının ancak küresel ölçekte bir eylemle mümkün olabileceğini, yine de her birimizin politikaların ve ekonominin bu yönde şekillenmesine katkıda bulunabileceğini düşünüyor. Ancak bilmedikleri ve önem vermedikleri sürece insanların harekete geçmesi mümkün olmadığı için Mattison öncelikle seramik sanatı yoluyla insanlara mercan resiflerinin eşsiz güzelliğini göstermeyi, bunu yaparken de mercan resiflerinin insan kaynaklı tehlikelerle karşı karşıya olduğu gerçeğini onlara duyurmayı amaçlıyor.

Sonuç olarak Mattison çevre odaklı sanatının, deniz koruma bilincinin popüler kültüre sızmasına olanak sağlamasını, ayrıca tüm dünyada insanlara ve toplumlara değişmekte olan denizlerimizi kurtarma yönünde ilham vermesini umuyor.

Our Changing Seas I, mercan resiflerinin korunmasına yönelik politik destek sağlamak amacıyla ABD Ticaret Bakanlığı'nda ve ABD Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi'nde (NOAA) sergilenmiş. Şimdi de Amerika Bilimi İlerletme Derneği'nde (AAAS) sergileniyor.

Mattison bu eser serisinin ikinci parçası olan *Our Changing Seas II*'yi de Nova Southeastern Üniversitesi Okyanusbilim Merkezi'nin isteği üzerine tasarlamış. En yeni eseri olan *Our Changing Seas III* de çeşitli müzelerde ve galerilerde sergilenmiş.

Kaynaklar

- Mattison C., "Sculpting the Beauty and Peril of Coral Reefs", *American Scientist*, Temmuz-Ağustos 2015.
- <http://cortneymattison.com/>
- <http://www.gbrmpa.gov.au/>